

**Поет
зі Східної України**

Департамент культури і туризму
Полтавської обласної військової адміністрації
Обласна бібліотека для юнацтва ім. Олесея Гончара

Поет зі Східної України

до 50 річчя від дня народження

Бібліографічне досьє

УДК 016:821.161.2'06(092)Жадан
П 68

Укладач: *Ольга Пошибайло*

Поет зі Східної України : до 50-річчя від дня народження : біобібліограф. досьє / Полтавська обласна бібліотека для юнацтва імені Олесея Гончара ; уклад. О. Пошибайло. – Полтава, 2024. – 40 с.

Сергій Жадан – феномен української сучасної культури. В його творчості кожен знайде щось для себе. Не любиш читати – слухай музику; не любиш рок – дивись фільми. Це не говорячи ще про його громадську та викладацьку діяльність й озвучування дитячих казок. Знаєте чим він не займається? Мабуть, тільки ліпкою та малюванням. Хоча хто його знає...

Письменник виходить за межі своєї країни і стає популярним за кордоном, про це та про багато чого цікавого ви дізнаєтесь в даному покажчику, який адресовано прихильникам цієї неординарної особистості.

З М І С Т

Передмова	С. 4-5
Голос нації: за що ми любимо Сергія Жадана?	С. 6-10
Життєпис	С. 11-14
33 та 1: найзнаковіші нагороди Сергія Жадана	С. 14-19
Культура і війна: історія поета, письменника та волонтера Сергія Жадана	С. 19-25
Спроби піймати образ Сковороди: Сергій Жадан про альбом SKOVORODANCE	С. 26-29
Танго Харків	С. 30-31
Любов у текстах зрілого Жадана	С. 31-36
Література	С. 37-39

Передмова

***Вулиці тонуть у сонячній млості,
Літню зелень не перебороти.
Життя дається для любові і злості,
Кожному вистачить роботи...***

Сергій Жадан уже давно перебуває на поетичному п'єдесталі. Можна сперечатися, яке місце він там посідає, але годі заперечувати сам факт.

Письменник, музикант, волонтер Сергій Жадан, нагороджений медаллю за сприяння Збройним силам України. Робота та волонтерство допомагають йому триматися; тому активне культурне життя під час війни свідчить про силу духу українців та про те, чому під час війни особливо хочеться писати про любов.

Упіймати Сергія Жадана для інтерв'ю – завдання із зірочкою, адже він переміщується країною з шаленою швидкістю. Давав концерт у Кривому Розі, потім заїхав у рідний Харків, потім в Київ, де мав благодійний виступ спільно з гуртами «ВВ» та «Брати Гадюкіни». А вже за кілька днів він в Америці, де заплановано його поетичні вечори. Такий графік – норма для письменника й музиканта, який ніколи не приховував, що не уявляє свого життя без концертів і, якщо місяць не виїжджає, відчуває ломку. Проте повномасштабна війна змінила його ставлення до виступів: тепер це насамперед можливість заробити гроші для підтримки ЗСУ, а сцена – безпечний простір, де можна забути про власні страхи.

«Концерти дають змогу не рефлексувати взайве. Така собі компенсаторика. Ти себе завантажувеш максимально роботою, щоб не опинитися сам на сам зі своєю порожнечою, – міркує вголос Жадан. І додає, вже бадьоріше: – До того ж активне культурне життя взагалі – свідчення сили духу українців. Я бачу, що для людей можливість випасти із суцільного сірого потоку гнітючих новин і списків загиблих, просто пострибати і покричати – важлива штука насправді».

Один з найвідоміших у світі українських письменників, Жадан сповна використовує власний соціальний авторитет.

Перші місяці повномасштабного вторгнення Жадан вів у Facebook щоденник, фіксуючи життя Харкова – міста за 30 кілометрів від кордону з росією. Писав про двірників, які прибирали вулиці попри постійні обстріли, про перший цвіт на деревах, про те, як власники ресторанчиків і крамниць, оговтавшись від шоку, лагодили посічені вітрини і двері. У цих коротких замальовках – багато болю й щему, а ще – любові до міста, якому було присвячено не один вірш до війни. Письменник зізнається, що в цих текстах не було жодних літературних амбіцій, просто хотілося зафіксувати власні емоції. Наприкінці минулого року щоденники вийшли німецькою у видавництві Suhrkamp Verlag. Каже, перед публікацією не перечитував – було страшно згадувати.

У перші місяці повномасштабної війни Жадана часто запитували, чому не виїхав з Харкова. Він відповідав просто: «Не хочу бути письменником в еміграції». Але разом з тим зрозуміло, що стати безпосереднім свідком війни – це

досвід, який назавжди змінює письменника, його голос. Як писати про війну, коли ти в її епіцентрі?

Жадан каже чесно: на початку російської навали здавалося, що слова неможливі. Першого вірша написав тільки в червні. Читати теж довго нічого не міг – окрім новин і повідомлень з фронтів. У травні взявся за Майка Йогансена, восени «вийшла фантастична збірка перекладів Рільке, і я два місяці з нею жив, всюди з нею їздив і смакував кожне слово». А от Гемінгвея, гадає, тепер не подужав би: «Він зараз у кожному з моїх месенджерів. Коли зранку пишуть знайомі з Бахмута... Де там Гемінгвею, де там Ремаркові».

Нову поезію Жадан зазвичай публікує у Facebook. Вірші про любов, пам'ять, місто. Ніжні, інтимні, оголені. Письменник вважає, що неправильно нині ставитися до мистецтва як до провідника, що допоможе пройти цей складний шлях. Згадує весну 2022 року, коли з'явилася купа пісень про війну. Здавалося, що деякі з них написані «на коліні». «Я не кажу, що цього не треба робити, ні. Але творчим людям бракує можливості видихнути, а потім набрати повітря і створити щось змістовне. Часто йдеться лише про істеричний емоційний відгук, коли нашвидкуруч хочеться сформулювати «зліпок» того, що навкруги».

Сергій розповідає про свого друга, театрального режисера, який 24 лютого пішов воювати, був тяжко поранений, контужений, вилікувався, а тепер знов у війську. Раніше той хотів робити вистави про війну, а тепер вважає за краще – «про любов, ніжність, потаємні й інтимні речі». «Це звучить дуже дивно, бо, з одного боку, важливо розповідати про нашу боротьбу, фіксувати кожне ім'я і кожне обличчя. Але з іншого – емоційна складова читача чи глядача цього всього не витримає. Занадто багато смерті, занадто багато крові. І це дилема для нашого мистецтва – куди рухатися, про що говорити». З березня 2024 Сергій – військовослужбовець бригади «Хартія» Національної гвардії України.

24 липня цього ж року анонсував разом з побратимами онлайн-етер «Радіо Хартія». Про це письменник повідомив у своєму Facebook.

Першими гостями радіо стануть військові, включаючи парамедикиню Тайру.

Як буде працювати пересувне «Радіо Хартія»:

«Радіо Хартія» – мандрівне та трішки піратське, наша весела шхуна з пересувною мобільною радіостудією вигулькуватиме в різних місцях у різний час, але це завжди будуть відверті розмови з тими, хто воює, і тими, хто підтримує наше військо та, попри все, розбудовує країну.

Етери радіо стартуватимуть з обговорення актуальних новин у рубриці «Один вдома», серед ведучих будуть Сергій Жадан, а також молодша сержантка Алла Кошляк і солдат Дмитро Третяк бригади «Хартія» і будуть доступні:

- На YouTube.
- На сайті радіо.
- У соцмережах, пов'язаних із проектом.

Голос нації: за що ми любимо Сергія Жадана?

**Ми ніколи більше не повернемося сюди.
Ми ніколи більше не побачимо наші міста.
Візьми листи. Всі. До останнього злого листа.
Нам ніколи не повернутись до наших нічних крамниць.
Нам ніколи не пити з сухих криниць.
Нам ніколи більше не бачити знайомих облич.
Ми з тобою біженці. Нам з тобою бігти крізь ніч.**

В цьому році виповнюється 50 років Сергієві Жадану – поетові, музиканту, громадському активістові, рок-зірці від літератури та найтитулованішому українському письменникові.

Автор романів «Депеш Мод», «Ворошиловград», «Месопотамія», «Інтернат», поетичних збірок «Цитатник», «Ефіопія», «Життя Марії», «Тамплієри», «Антенa», «Список кораблів» та інших.

Літературні твори Сергія Жадана відзначені численними національними та міжнародними нагородами, перекладені понад двадцятьма мовами, зробивши автора одним із найвідоміших сучасних українських письменників. Сергій Жадан активний організатор літературного життя України та учасник мультимедійних мистецьких проєктів. У 2017 році він заснував «Благодійний фонд Сергія Жадана». Ведучий на радіо «Тризуб ФМ», «Радіо НВ».

За любовну лірику

В одному з інтерв'ю український історик Ярослав Грицак сказав, що саме Сергій Жадан – один з важливих символів для покоління українців віком 30+. З цим складно сперечатися: справді, величезна кількість представників нашого покоління легко цитує рядки Жадана. Хтось з нас читав їх в університеті, адже певний бум на творчість Жадана припав саме на час Помаранчевої революції, у 2004-2005 роках, і саме серед студентів. Хтось полюбив поезію Жадана через його ж прозу – завдяки вже культовим романам «Депеш мод» (2004) чи «Ворошиловград» (2010). Хтось відкрив для себе лірику Жадана завдяки його поетичним виступам у різних містах України, адже вірші Жадан читає, як рок-зірка. Любовна лірика Жадана дуже впізнавана – ви навряд чи сплутаєте її з віршами Іздрика або Андрія Любки. Відверта, вільна, ніби оголена, завжди влучна:

Декому краще вдаються приголосні, декому голосні.

На неї не можна було не звернути увагу – вона сміялася уві сні.

Я подумав: вона так легко вгризається в шкіру, не знаючи, що ця шкіра моя.

Якщо вона коли-небудь прокинеться – добре було б дізнатись її ім'я.

Як поет Жадан сформувався в середині 90-х, у колі митців, наближених до Харківського літературного музею, а згодом під час навчання в Харківському педагогічному університеті, де вивчав німецьку філологію. В 1991-му разом з Ростиславом Мельниковим та Ігорем Пилипчуком Жадан заснував поетичне угруповання «Червона Фіра» – яскравий приклад харківського андерграунду. Червонофірівці влаштовували яскраві гротескні виступи в Харкові, і, за спогадами самого Жадана, днювали й ночували в Літературному музеї в Харкові (зараз там навіть є «жаданівська» кімната).

На Жадана-поета вплинули як українські автори минулого – наприклад, футуристи (до речі, Сергій захистив дисертацію на тему «Філософсько-естетичні погляди Михайля Семенка»), так і західні автори. Серед останніх, як неодноразово згадував сам Жадан, окреме місце займають близькі йому бітники – Чарльз Буковські, пізніше Патті Сміт, п'єси якої Жадан перший в Україні переклав на українську. Сьогодні в доробку Жадана – понад 10 поетичних збірок, що перекладені більш як 20 мовами світу.

За прозу, яка звучить далеко за межами України

Перший роман Жадана, «Депеш Мод», вийшов друком 2004 року в журналі «Березіль». Його події відбуваються в 1993 році: троє друзів мають віднайти четвертого, Сашу Карбюратора, який раптово зник, і повідомити про самогубство вітчима. «Депеш мод» окреслив питання, які Жадан досліджуватиме в наступних

романах: яким є це непросте покоління, що формувалося в 90-ті й немовби застрягло між двома епохами?.. Що впливає на його представників, чи вдасться їм вийти з ярма пострадянської людини з усіма її травмами? Ця тема буде важливою і в наступному романі «Anarchy in the UKR», і у «Ворошиловграді» – найвідомішому його романі.

Завдяки відвертості, літературній свободі та вмінню називати речі своїми іменами Жадан перетворився на улюбленого письменника українських студентів (до того ж різних поколінь), адже герої Жадана часто живуть умовно студентським життям та сповідають цю романтику.

Паралельно з цим письменник здобув міжнародну славу.

У 2016 році авторитетний журнал The New Yorker опублікував великий матеріал про Жадана. Стаття називалася «Поет зі Східної України, де все руйнується», а одна з ключових тез була про те, що Сергій Жадан – рідкісний приклад письменника зі Східної Європи, думки якого мають неабиякий вплив за межами його рідної країни. Справді, Жадана добре знають за кордоном з 2011. Тоді вийшов його роман «Ворошиловград» – щемлива й водночас пацанська історія про стосунки людей на тлі рейдерства й розквіту бандитизму 1990-х.

На книгу чекав міжнародний успіх: роман переклали тринадцятьма мовами світу, він здобув швейцарську літературну премію Jan Michalski Prize, рецензії на «Ворошиловград» вийшли в The New York Times і The New Yorker. Популярності Жадана на Заході сприяє й те, що права на видання його текстів в інших країнах належать великому німецькому видавництву Suhrkamp, що видає, між іншим, Джойса, Кафку, Брехта.

У 2022 році Комітет літературознавчих наук Польської академії наук висунув Сергія Жадана на Нобелівську премію з літератури.

За музику

Література – точно не єдина любов Сергія Жадана. Він є учасником двох харківських гуртів, «Жадан і собаки» і «Лінія Маннергейма». До ска-панк-гурту «Собаки в космосі» Жадан доєднався 2007 року, а у 2014-му гурт вже перейменували в «Жадан і собаки». Разом музиканти випустили чотири альбоми, об'їздили всю Україну та Європу й мають численну армію фанатів і фанаток. Вузькі чорні джинси, незмінні чорні кеди, проста чорна футболка та фірмова жаданівська косуха, вільна поведінка на сцені й чесність – що ж, не випадково Жадана називають рок-зіркою від літератури.

«Лінію Маннергейма» Сергій Жадан і його харківський друг, лідер гурту «Оркестр Че» Олег Каданов, заснували у 2017 році. Жадан називає «Лінію...» набагато ціліснішою й музичнішою, ніж «Жадан і собаки». «Я розумію, що «Жадан і собаки» – а проєкт тенденційний. У мене завжди були ідеї, які хотілося висловити, але вони не вкладалися у формат». У «Лінії Маннергейма» Жадан – фронтмен і автор текстів, усі вони переважно про буденно-філософське: друзів і ворогів, війну й кохання.

За громадянську позицію

Сергій Жадан – патріот, громадський активіст та волонтер. У 2004 році, під час Помаранчевої революції, Жадан був комендантом наметового містечка в центрі Харкова. Через 9 років, під час Революції гідності – активним учасником Євромайдану, отримав струс мозку під час захисту Харківської облдержадміністрації, коли проросійські сили намагалися почепити на ній прапор росії. З 2014 року Жадан постійно допомагав як волонтер на фронті, а також неодноразово виступав перед захисниками з концертами та поезією.

24 лютого 2022 року, коли почалася повномасштабна війна, Жадан перебував у потязі, що прямував до Вінниці, де мав відбутися концерт гурту «Жадан і собаки». Новини про російський наступ змусили Жадана вийти з потяга на найближчій станції, сісти в автобус і попрямувати разом з друзями назад до рідного Харкова.

Відтоді й до сьогодні Жадан – один з найактивніших харківських волонтерів, які допомагають Харкову вистояти. Разом з командою волонтерів, кістяк яких складають музиканти, письменники, художники, Жадан розвозить їжу та ліки місцевим жителям, що були змушені кілька місяців провести в бомбосховищах Харкова, зустрічає машини з гуманітарною допомогою, доставляє автівки, дрони й тепловізори для ЗСУ на передову, допомагає жителям у тих селах, що опинилися на лінії фронту. Навесні Жадан з іншими волонтерами потрапив під обстріл.

«Звісно, можна було кудись виїхати, десь побути, – розповів Жадан по своєму рішення залишитися в прифронтовому Харкові в інтерв'ю виданню Іb.ua у травні цього року. – Але від початку я розумів, що хочу залишитися тут. Ми ж постійно звертаємося до історії, і ось у мене завжди стояли перед очима події 1917-20 років, коли в нас була незалежність і ми не змогли її відстояти... Доля багатьох

іммігрантів, які боролися, програли й змушені були виїжджати – з усією повагою до людей – я розумів, що не хочу повторити їхньої долі. Я не хотів би бути українським патріотом, який програв свою Україну й мав виїхати. Я багато спілкувався з представниками нашої діаспори у Європі та США – тут немає жодної зневаги, я усвідомлюю біль цих людей та їхні страждання, і тому оце була найстрашніша для мене перспектива. Тому рішення залишитися в Харкові сприймалося раціонально. Жодного героїства звично не буде – я людина зовсім не героїчна. Доки в Харкові будуть стояти ЗСУ, мені буде що там робити...».

За дописи про воєнний Харків

Сергій Жадан не просто допомагає Харкову, який з першого дня повномасштабної війни піддається жорстоким обстрілам, вистояти, але й документує життя міста у своїх текстах. Перші півроку великої війни майже щодня зранку на Facebook сторінці Жадана з'являлися кілька зворушливих рядків про Харків, які стають для нас, тисяч підписників Жадана, можливістю ніби «поговорити» з цим сильним, незламним містом.

«...Тиха тераса на порожній вуличці, на харківському Подолі, недалеко базару. Лише вряди-годи проходить хтось із місцевих – чоловіки, як правило, в шортах і капцях, жінки – в чомусь барвистому, строкатому. Літо все-таки... Вечір огортає, проступає в повітрі свіжістю, відлунює різким пташиним криком. Всі чекають на ніч, розраховуючи, що вона буде тихою. Надійде новий день, знайдуться нові клопоти – не менш серйозні та поважні, аніж сьогодні. Відпочивайте, друзі. Завтра прокинемося ще на один день ближче до нашої перемоги» (з допису Сергія Жадана у Facebook).

Життєпис

**Любов варта всього –
варта болю твого,
варта твоїх розлук,
варта відрази й мук,
псячого злого виття,
шаленства та милосердь.
Варта навіть життя.
Не кажучи вже про смерть**

Народився 23 серпня 1974 року в україномовній родині. Дитинство минало у Старобільську Ворошиловградської області (сучасна Луганська). У часи Перебудови 1990–1991 років поширював у містечку рухівські газети та національну символіку.

Згодом, задля навчання в університеті, переїхав до Харкова. 1996 року закінчив Харківський педагогічний університет імені Сковороди, факультет українсько-німецької філології.

З 1996 до 1999 року навчався в аспірантурі цього ж університету. Захистив дисертацію, присвячену українському футуризму: «Філософсько-естетичні погляди Михайля Семенка» (2000 рік).

Із 2000 року – викладач кафедри української та світової літератури університету. Із 1995 року – письменник.

У березні 2008 року роман Жадана «Anarchy in the UKR» в російському перекладі увійшов у «довгий список» російської літературної премії «Національний бестселер» (номінатором виступив російський письменник Дмитро Горчев). Ця ж книга у 2008 році увійшла до шорт-листа і отримала почесну грамоту конкурсу «Книга року» на московській міжнародній книжковій виставці-ярмарку.

У травні 2010 року журнал «GQ» вдруге висунув Жадана на звання «Людина року» у номінації «Письменники» за книгу «Червоний Елвіс» (перше висунення відбулося у 2008 році за «Anarchy in the UKR»). Критики називають Сергія Жадана одним із найкращих літераторів країн колишнього СРСР, відзначають його вміння бути своїм як для простої, так і для освіченої аудиторії. Особливу похвалу і підтримку отримав його роман «Ворошиловград», який було названо маніфестом цілого покоління.

З 2016 до 2019 року був членом Комітету з Національної премії України імені Тараса Шевченка.

11 лютого 2017 року Сергій Жадан був затриманий у Мінську та отримав заборону на в'їзд, проте наступного дня заборону на в'їзд скасували.

Живе і працює у Харкові.

У травні 2017 року «За особливий внесок в українську культуру та стійкість громадянської позиції» був нагороджений премією Василя Стуса.

У вересні 2017 року вийшла у світ його нова книга «Інтернат».

18 грудня 2019 року американський ПЕН-клуб оголосив довгі списки 2020 PEN America Literary Awards, книга вибраних віршів Сергія Жадана «Те, чим ми живемо, те, заради чого вмираємо» (англ. What We Live For, What We Die For) у перекладі театрального режисера Вірляни Ткач та американської поетеси Ванди Фіпс – серед номінантів у категорії «Перекладена поезія».

У червні 2022 року Жадану присудили Премію миру німецьких книгарів (нім. Friedenspreis des Deutschen Buchhandels). На сайті премії оголосили, що відзнаку присвоєно «за видатну творчість і за гуманітарну позицію, з якою він піклується про людей під час війни і допомагає їм, ризикуючи своїм життям». Отримав премію Сергій Жадан 23 жовтня 2022 року.

Письменницька і перекладацька творчість

Пише романи, поезії, есеї. Темою творів письменника є пострадянська дійсність в Україні. Для стилю Жадана характерний вжиток розмовної та нецензурної лексики.

Роман «Ворошиловград» став книжкою 2010 року за версією «BBC». Презентація роману в Старобільську, на батьківщині письменника, відбулася 7 квітня 2011 року під час Донбас-туру, проведеного Правозахисним центром «Поступ» і Літературним угрупованням СТАН у межах Громадської кампанії проти встановлення цензури в Україні. Через тиск місцевої влади деякі виступи, заплановані в рамках Донбас-туру, скасували.

Перекладає поезію з німецької (в тому числі Пауля Целана), англійської (в тому числі Чарлза Буковскі), білоруської (в тому числі Андрія Хадановича), російської (в тому числі Кирила Медведєва, Данилу Давидова) мов.

Тексти Жадана перекладалися німецькою, англійською, польською, французькою, італійською, нідерландською, данською, сербською, хорватською, литовською, естонською, білоруською, російською, вірменською та деякими іншими мовами.

У 2014 році в межах фестивалю відеопоезії CYCLOP брав участь у проєкті «розділові».

У 2023 році його вірш зачитав англійською відомий ірландський актор із Гри престолів Джек Глісон. Цей вірш перший був надрукований у Нью Йорк Таймс.

Висунення на Нобелівську премію з літератури

У березні 2022 року Комітет літературознавчих наук Польської академії наук висунув Сергія Жадана на Нобелівську премію з літератури. Зокрема, у відозві у зв'язку з можливими наслідками російської агресії проти України мова йшла про таке:

«Ми прийняли ухвалу про висунення Сергія Жадана на Нобелівську премію у галузі літератури. Жадан – один серед найвидатніших поетів України та блискучий прозаїк, його твори перекладені багатьма мовами та нагороджені у світі, – ми переконані, що це письменник щабля Нобелівської премії. Його голос як поета вже багато років має особливе значення для українців. Вільна Україна

значною мірою говорить і думає словами Жадана, уважно вслухається у них. Сьогодні поет у своєму Харкові. Він бореться».

Лексика

Лексика, яку використовує Жадан у художніх творах, різноманітна за тематикою та сферою використання, стилістичним забарвленням і емоційним навантаженням, експресивністю, і саме такий синкретизм, строкатість дають змогу письменникові якнайвиразніше передати свої думки і почуття. Будь-яке слово, використане автором, не є випадковим. Кожна лексема, поєднуючись із іншою, кодує думки, характеризує суть проблеми, а неоднорідність і багатство лексичного складу свідчить про талант письменника, його освіченість, інтелектуальний рівень і національну свідомість, а також відображає багатство мовної картини письменника. Експресивна лексика є одним із найактивніших засобів увиразнення художнього мовлення. Експресивність є однією з ключових ознак поетичних творів письменника.

Ненормативна лексика

Наголошено, що Жадан цілком свідомо й цілеспрямовано застосовує ненормативну лексику у своїх творах, подекуди замінюючи обценні мовні одиниці евфемізмами, за допомогою яких мовлення героїв інтерпретує іронічну культуру. Досліджуючи ненормативну лексику творів С. Жадана, відзначено, що джерелом цього пласту лексики є жаргонізми, арготизми, сленгізми, територіальні діалектизми, позанормативні лексичні запозичення, елементи суржику.

Переклади творів Сергія Жадана

Власні тексти перекладались німецькою, англійською, шведською, італійською, угорською, польською, сербською, хорватською, чеською, литовською, білоруською, російською, вірменською мовами. Зокрема світ побачили такі **переклади книг Жадана**:

- 📖 «Історія культури початку століття» – росія, 2003; Польща, 2005; Німеччина, 2005; Чехія, 2013.
- 📖 «Біг Мак» – Польща, 2005; росія, 2009; Чехія, 2011; Німеччина, 2011.
- 📖 «Депеш Мод» – росія, 2005; Польща, 2006; Білорусь, 2006; Німеччина, 2007; Литва, 2008; Італія, 2009; Угорщина 2010; США, 2013; Швеція, 2014; Болгарія, 2019; Чехія, 2019; Естонія, 2020.
- 📖 «Anarchy in the UKR» – Польща, 2007; Німеччина, 2007; Болгарія, 2007 (частковий переклад); росія, 2008; Литва, 2010; Білорусь, 2012; Франція, 2016; Норвегія, 2017.
- 📖 «Гімн демократичної молоді» – Польща, 2008; Німеччина, 2009; росія, 2009; Словаччина, 2018; Болгарія, 2019; Франція, Espace Instant, 2020.
- 📖 «Відсоток самогубств серед клоунів» – Німеччина, 2009; Польща, 2009.
- 📖 «Ворошиловград» – Україна, 2011, 2012 (російською); Німеччина, 2012; росія, 2012; Угорщина, 2012; Польща, 2013; Франція, 2013; Білорусь, 2016; Італія, 2016; Латвія, 2016; США, 2016; Нідерланди, 2018; Словенія, 2018; Грузія, 2018.

- 📖 «Месопотамія» – Польща, 2014; Німеччина, 2015; США, 2018; Італія, 2018; Данія, 2018; Латвія, 2019; Україна, 2019 (російською).
- 📖 «З життя Марії» – Чехія, 2015.
- 📖 «Українські авіалінії: Вибрані вірші» – Україна, 2015 (білоруською).
- 📖 «Бігти, не зупиняючись» – Австрія, 2016.
- 📖 «Вогнепальні й ножові» – росія, 2016.
- 📖 «Все залежить лише від нас: Вибрані вірші» – Латвія, 2016 (російською).
- 📖 «Чому мене немає в соціальних мережах – Вірші з війни» – Німеччина, 2016.
- 📖 «Інтернат» – росія, 2017 (електронне видання); Німеччина, 2018; Білорусь, 2019; Румунія, 2019; Польща, 2019; Македонія, 2019; Грузія, 2020; Данія, 2020; США, 2021; Литва, 2021; Естонія, 2022; Іспанія, 2022; Латвія, 2022; Нідерланди, 2022; Греція, 2023; Норвегія, 2023; Португалія, 2023; Словаччина, 2023; Угорщина, 2023; Чехія, 2023; Швеція, 2023.
- 📖 «Дрогобич» (вірші) – Польща, 2018.
- 📖 «Вірші» – Білорусь, 2018.
- 📖 «Те, чим ми живемо, заради чого вмираємо» (вірші) – США, 2019.
- 📖 «Тютюнові фабрики» (вірші) – Україна, 2020 (російською).
- 📖 «Новий правопис» (вірші) – США, 2020.
- 📖 «Антенa» – Польща, 2020.
- 📖 «Ніхто не повернеться з довгих нічних блукань» (вірші) – Польща, 2021.
- 📖 «Небо над Харковом» (пости з Facebook, українською не видавалися) – Німеччина, 2022.
- 📖 «Ніби рибу на чорний берег» (вірші) – Литва, 2023.

Фільмографія

- 2014 – Поводир (роль Михайля Семенка, епізод).
- 2016 – Любові стане на всіх (роль майора міліції, епізод).
- 2018 – Дике поле (роль фермера, епізод).

33 та 1: найзнаковіші нагороди Сергія Жадана

- **1999** – премія Бу-Ба-Бу за найкращий вірш року
- **2001** – переможець Всеукраїнського рейтингу «Книжка року» в номінації «Голос душі» (Балади про війну і відбудову)

Всеукраїнський рейтинг «Книжка року» заснований 1999 року і щорічно визначає кращі книжки, видані в Україні. Засновники Всеукраїнського рейтингу «Книжка року» – Костянтин Родик та Галина Родіна.

- **2006** – премія **Hubert Burda Preis für junge Lyrik** (Премія Губерта Бурди для молоді східноєвропейської поезії)

Премію німецького видавця Губерта Бурди вручали щороку з 1999 по 2010 рік. Окрім Жадана, премію також отримав Остап Сливинський.

«Для поезії Жадана характерна постпролетарська меланхолія та панк-поезія, яка могла виникнути лише в середовищі, де анахронічні індустриальні заводи лежать на ландшафті, як динозаври, і гниють як останні свідки грандіозного

радянського експерименту. Вони надихнули його на створення поезії, яка є візуально унікальною за асоціаціями, але також відображає початок століття в анархістському та безкомпромісно-соціальному ключі», – зазначили журі премії.

- **2006 – премія «Книга року ВВС» («Капітал») та переможець Всеукраїнського рейтингу «Книжка року» в номінації «Красне письменство» («Капітал»)**

Загалом аудиторія ВВС Україна надіслала у 2006 році листи із назвами понад 60 книжок, з яких до довгого списку у номінації «Книга року ВВС – 2006» експерти ВВС Україна відібрали 45 видань.

- **2009 – літературна премія імені Джозефа Конрада-Коженьовського**

Літературна премія ім. Джозефа Конрада-Коженьовського заснована 2007 року і вручається Польським Інститутом у Києві «за послідовність у реалізації творчого шляху, інноваційність форми, ламання стереотипів та універсалізм послання».

Сергій Жадан отримав премію у розмірі 3 тисячі євро. Крім того, переможцю премії пропонували пройти стажування у Польщі в межах стипендіальної програми Міністра культури і національної спадщини Республіки Польща GAUDE POLONIA для молодих митців і перекладачів польської літератури з країн Центрально-Східної Європи. Однак письменник від стажування відмовився, оскільки одружився наступного дня після отримання премії.

- **2010 – премія «Книга року ВВС» («Ворошиловград»)**

Окрім того, що роман переміг у конкурсі Книга року ВВС за 2010 рік, 2014 року на честь десятої річниці премії ВВС Україна спільно з культурною програмою ЄБРР оголосили роман Книгою десятиліття ВВС.

«Це був найважливіший роман року, якщо дивитися з позицій ідейно-тематичних, і роман просто найкращий у тому році, якщо оцінювати крізь призму саме художніх здобутків», – зазначив літературний критик Євгеній Стасіневич.

- **2012 – відзнака «Золотий письменник України»**

Відзнаку вручають українським письменникам-романістам, які видали твори українською або в перекладі українською мовою у форматі паперової книжки сукупним накладом понад 100 тис. примірників за період від початку 2000-го року до теперішнього часу.

Жадан став одним з перших переможцем премії, оскільки вона була заснована 2012 року.

- **2012 – переможець Всеукраїнського рейтингу «Книжка року» в номінації «Красне письменство» («Вогнепальні й ножові»)**

- **2014 – премія Brücke Berlin («Ворошиловград»)**

Кожні два роки Фонд BHF BANK присуджує літературну та перекладацьку премію «Bruescke Berlin». Премію вручають важливому сучасному творові з літератур Центральної та Східної Європи та його перекладу німецькою мовою. Загальний фонд становить 20 000 євро, половина з яких припадає на автора та його/її німецькомовного перекладача.

- **2014 – статуетка польського Економічного форуму у номінації «Нова культура нової Європи»**

Жадан отримав нагороду у номінації «Нова культура нової Європи», разом із 40 000 злотих премії.

За інформацією Polskie Radio, під час вручення нагороди, Сергій Жадан сказав: «В Україні зараз іде війна. Реальна, хоч і неофіційна – а тому брутальна, цинічна. Вірю, що Європа не буде байдуже спостерігати за цим».

Цікаво, що іншу статуєтку у 2014 році присудили «всьому українському народу, суспільству, яке боролось і бореться за свою свободу». Її вручив Лех Валенса.

- **2014 – премія Jan Michalski Prize for Literature/ Літературна премія імені Яна Міхальського («Ворошиловград»)**

Літературна нагорода імені Яна Міхальського – щорічна нагорода у Швейцарії, яка відзначає найкращих авторів світової літератури. Оригінальною особливістю Премії є її мультикультурний характер: вона нагороджує твори всіх літературних жанрів, художню чи нон-фікшн, незалежно від мови, якою вони написані.

Лавреат отримує премію у розмірі 50 000 швейцарських франків.

«Це яскравий текст, сповнений гумору, сповнений натхнення та неймовірних відступів, який із задоволенням відходить від надто обнадійливих умовностей. Справді, щоб відобразити таку складну реальність, як українська в період, що передував останнім подіям, безсумнівно, необхідно було написати трохи «божевільну» книгу, яка б описувала світ кланів і прагматичної винахідливості з усілякими трафіками та схемами, де коди замінити офіційні закони, де люди повинні триматися разом і триматися за своє життя, і де жага свободи може замінити релігію», – зазначили на сайті премії про текст Жадана.

- **2014 – премія «Книга року ВВС» в номінації «Найкраща книга десятиліття» («Ворошиловград»)**

- **2014 – переможець Всеукраїнського рейтингу «Книжка року» в номінації «Красне письменство» («Динамо Харків»)**

- **2015 – премія «Angelus» за роман «Месопотамія»**

Літературна нагорода Центральної Європи Angelus – літературна відзнака, яку вручають щороку, починаючи із 2006-го, за найкращу прозову книжку, опубліковану польською мовою минулого року. Організатором і фундатором відзнаки є місто Вроцлав.

У 2015 році до лонглісту престижної польської премії потрапили одразу чотири українських книжки: «Месопотамія» Сергія Жадана, «Книга забуття» Василя Слапчука, «Роман про батьківщину» Дзвінки Матіяш та «Lubczyk na roddaszu» («Комашина тарзанка») Наталки Сняданко.

- **2017 – премія «ЛітАкцент року» («Тамплієри»)**

39 віршів Сергія Жадана з ілюстраціями Олександра Ройтбурда найкращим визначило журі в складі Галини Крук, Остапа Сливинського та Євгенія Стасіневича.

- **2017 – премія імені Василя Стуса**

Премія імені Василя Стуса заснована у 1989 році Українською асоціацією незалежної творчої інтелігенції і вперше відбувалася у Львові. Премію вручають за внесок в українську культуру і активну громадянську позицію.

- **2017 – найкраща книга 24-го Форуму видавців у номінації «Сучасна українська проза» (роман «Інтернат»)**
- **2018 – премія «ЛітАкцент року» за роман «Інтернат»**
- **2018 – переможець Всеукраїнського рейтингу «Книжка року» в номінації «Красне письменство» («Антенa»)**
- **2019 – нагорода Вільгельма Телля 2019 за значний внесок у зміцнення відносин між Україною та Швейцарією.**

Нагорода Вільгельма Телля вручається за внесок у розбудову України, а також у зміцнення відносин між Україною і Швейцарією.

«Для мене було великою честю вручити Нагороду Вільгельма Телля 2019 Сергію Жадану у визнання його надзвичайної особистості та багатьох талантів і значний внесок у зміцнення наших відносин. У Швейцарії Сергія Жадана часто називають Габрієлем Гарсією Маркесом Європи», – зазначив Посол Швейцарії Гійом Шойрер під час вручення премії.

- **2019, 2020 роки – визнаний найсексуальнішим діячем української культури за результатами опитування, проведеного народною премією «Золотий Ліфон»**
- **2021 – премія Дерека Волкотта за збірку поезій «A New Orthography»**

Премія імені Дерека Волкотта – щорічна відзнака, якою відзначають сучасних поета чи поетку неамериканського походження за нову ліричну збірку, опубліковану англійською мовою або в англійському перекладі за останній календарний рік. Премія передбачає грошову винагороду у розмірі 1000 доларів, а також читання в Бостонському театрі Boston Playwrights' Theatre та резиденцію тривалістю в один тиждень у колишньому будинку Дерека Волкотта на час проведення фестивалю імені Волкотта.

Крім Сергія Жадана, лавреаткою стала Канізія Лабрін за збірку «Дісграфк» («The Dyzgraphxst»).

- **2022 – премія Свободи від фундації Франка Ширрмахера (Швейцарія)**

У 2022 році фундація Франка Ширрмахера вперше вручила Премію Свободи, яка була додатковою до основної премії. Як пояснюють організатори, премію вручили «особистостям, які прагнуть просвітленої свідомості та творчої свободи особистості».

- **2022 – переможець Всеукраїнського рейтингу «Книжка року» в номінації «Красне письменство» («Псалом авіації»; «Вишиваний. Король України»)**
- **2022 – людина року за версією «Gazety Wyborczej»**

Газета розглядала лише українців, бо «Україна стала землею героїв».

«Він не виїхав, попри те, що росіяни жорстоко бомбардують місто, а зайнявся тим, для чого покликані письменники під час війни: підняття настрою людей, заспокоєння їхніх сердець, організація концертів у сховищі Харківського метро», – наголошують у виданні.

- **2022 – літературна премія Європейського банку реконструкції та розвитку за роман «Інтернат» («The Orphanage»)**

Літературну премію заснував ЄБРР спільно з Британською Радою у 2017 році. Премія присвячена висвітленню багатства культур у регіонах, де працює Банк: від Центральної та Східної Європи до Центральної Азії, Західних Балкан та південного та східного Середземномор'я. Загалом це 38 країн (зокрема й Україна).

Премія присуджується найкращому твору художньої літератури, спочатку написаному мовою однієї з цих країн, згодом перекладеному англійською та виданому у британському чи європейському видавництві.

Англомовне видання роману «Інтернат» вийшло у видавництві Yale University Press минулого року під назвою The Orphanage.

- **2022 – Премія миру німецьких книгарів**

Премія миру німецької книготоргівлі – щорічна премія Німецької книготоргівельної асоціації, котру присуджують з 1950 року. Призовий фонд – €25 000. Завдяки дебатам і дискусіям, викликаними нею та переможцями премії, це одна з найважливіших культурних нагород у Німеччині.

«Ми вшановуємо українського письменника і музиканта за його видатну мистецьку творчість і за його гуманну позицію, з якою він, ризикуючи життям, повертається до людей на війні та допомагає їм», – зазначають на сайті Німецької книготоргівельної асоціації.

- **2022 – Премія Ганни Арендт за політичне мислення**

Премія Ганни Арендт присуджується Фондом Генріха Бьоля у співпраці з містом Бремен, вона становить 10 тисяч євро. Нею нагороджують людей, які сміливим втручанням пішли на «ризик публічності».

«Погляди, які Сергій Жадан пропонує своїм читачам на українське суспільство, те, як він розповідає про виживання під час війни, є унікальними в новітній європейській літературі. Жадан є великим громадянином у розумінні Арендт, який дбає про суспільство, в якому живе і працює, активно допомагаючи тому, щоб громадяни не падали духом під час російсько-загарбницької війни», – заявили у журі.

- **2022 – премія імені Єжи Гедройця**

Жадан став лавреатом нагороди Форуму діалогу та співпраці Польща – Литва імені Єжи Гедройця.

Сергій Жадан зазначив, що присудження нагороди – чудова нагода подякувати всім полякам і литовцям, які від початку повномасштабного російського вторгнення підтримують Україну й допомагають українцям.

«Історія робить іноді дуже химерні кроки, її маршрути іноді складно прорахувати, проте в моменти найбільш значимі, найбільш вирішальні, історія зазвичай просвічує внутрішньою логікою. Так і в ситуації з цією війною все стало на свої місця, стало очевидно, хто є справді добрим і відважним сусідом, народом, сповненим гідності та поваги до іншого, а хто є мертвотним геополітичним покручем», – зауважив він під час вручення.

- **2022 – премія імені Сержіу Віейра ді Меллу**

Премією імені Серджіу ді Меллу в Польщі відзначають за вагомий внесок у боротьбу за права людини.

«Премія імені Серджіу ді Меллу присвячена питанням прав людини. Гадаю, для України це сьогодні питання нагальні та життєво важливі – російські окупанти позбавили тисячі наших співвітчизників елементарних прав та свобод. Власне, ця війна і ведеться нами за наші права, зокрема – за право лишатися собою», – повідомив Жадан на Facebook сторінці.

Окрім того, у 2022 році Сергія Жадана у Польщі номінували на Нобелівську премію з літератури.

«Жадан – один із найвидатніших поетів України, чудовий прозаїк, перекладений і нагороджений у світі, – на нашу думку, лавреат Нобелівської премії. Його голос як поета вже багато років має особливе значення для українців. Вільна Україна значною мірою говорить і думає словами Жадана, уважно їх слухає. Сьогодні поет у своєму Харкові. І він бореться», – наголошував Комітет літературознавчих наук Польської академії наук.

- **2022 – Schwarzkopf Europe Prize за підтримку демократичних цінностей**
- **2022 – відзнака Міністерства оборони України – медаль «За сприяння Збройним Силам України»**
- **2023 – премія імені Курта Тухольського**
- **2024 – почесний доктор Українського вільного університету (Мюнхен)**

«Дистанційно подякував. Справді вдячний УВУ – це велика честь і відповідальність. Спасибі всім, хто тримає вітчизняну освіту», – написав письменник.

Український вільний університет – приватний заклад, розташований у Мюнхені. Він є першим закладом вищої освіти й другою науковою установою української еміграції за кордоном. За словами журналіста та історика Вахтанга Кіпіані, УВУ – один із найвизначніших освітніх і наукових осередків у Європі.

Ступінь Жадану надали за:

- вагомий внесок у розвиток української культури, зокрема літератури;
- гуманітарну діяльність;
- свідчення про жахливу війни в Україні;
- готовність до боротьби за свободу і за мир.

Культура і війна: історія поета, письменника та волонтера Сергія Жадана

Феномен української сучасної культури, письменник родом з Луганщини, що живе та працює у Харкові, фронтмен ска-панк-групи, перекладач, волонтер, який інколи знімається у кіно. Має медалі «За сприяння Збройним силам України» та «За оборону міста-героя Харкова».

Це все – про нього. *Сергія Жадана*.

Тема його творів – «Депеш Мод», «Месопотамія», «Інтернат», «Anarchy in the UKR», поетичних збірок «Цитатник», «Ефіопія», «Життя Марії», «Тамплієри», «Антенa», «Список кораблів» та багатьох інших, що перекладені багатьма мовами

світу (до речі, здебільшого самим Жаданом) – пострадянська дійсність в Україні. А його роман-маніфест «Ворошиловград» має прочитати кожна сучасна людина.

Трохи вжитку розмовної та нецензурної лексики – стиль Жадана-письменника, через характерність якого, він свій як для простої, так і для освіченої аудиторії. Якщо означувати літературознавчо, це звучить красиво: постмодерністська гра зі словом та його значенням.

Важливе місце в його житті завжди займала громадська діяльність. Ще у часи перебудови Сергій поширював у рідному містечку Старобільську «рухівські» газети та національну символіку.

Активно виступав за звільнення з російського незаконного ув'язнення українського режисера Олега Сенцова.

«Війна не стосувалася мене безпосередньо. І не мала стосуватися – завдяки якомусь дивному збігу обставин я народився й виростав саме в тому часовому проміжку, коли війна вирішила оминати чергове покоління. Ми з братом були надто юними, аби піти воювати в Афганістан. Україна вчасно вийшла зі складу СРСР й десятки тисяч українських підлітків не мушили йти воювати в Чечню.

Ми повільно й уперто вибудовували свій світ, намагаючись відірвати його від комплексів, залежностей і травм радянської імперії. Іноді могло видатися, що час поблажливий щодо нас, що він дає нам неймовірну розкіш – не мати стосунку до воєн, жити нормальним мирним життям. Все змінилося 2014-го року. На

нашій території раптом з'явилися озброєні російські військові. Спочатку вони з'явилися в Криму, потім – на Сході нашої країни.

Почалася війна. 24-го лютого цього року росія почала повномасштабну військову кампанію, відвернутися від якої просто не було куди», – розповідав письменник рік тому у німецькому Бремені на врученні йому премії Ганни Арендт «За політичне мислення».

З початку російсько-української війни – активно волонтерить для ЗСУ, заснував благодійний фонд, який підтримує освітні та культурні ініціативи, зокрема проект «Схід читає» з наповнення книжками бібліотек Донецької та Луганської областей.

Далі – пряма мова Жадана.

Виступати у військових частинах ми з друзями почали ще з 2014-го року, для нас це вже звична практика. Військових частин, батальйонів і підрозділів, куди нас запрошують з виступами, вже чимало. І ми давно звикли, що коли ти їдеш до військових, їм не обов'язково співати про патріотизм, про любов до України, тому що з цим у них і так все гаразд. Іноді військові просять: «Заспівайте нам щось про любов, нам цієї війни і так забагато». Буває що й цивільні так само просять: «Не треба нас лякати, почитайте нам вірші про щось світле і хороше». Тому буває, що підлаштовуємось під аудиторію. Буває так, що приїжджаєш у військову частину, а половину бійців уже знаєш в очі, тому що вони були на твоїх концертах, фестивалях. А іноді бачиш, що інша публіка, яка нас не знає, але вони слухають, цікавляться, записують на смартфони. З часом, ми починаємо з ними якось товаришувати...

Після початку повномасштабного вторгнення ми почали виступати з березня. Наприкінці лютого, коли Харків бомбили з літаків, навіть думки такої не було. Тими днями було зовсім не до концертів. А потім хтось прийшов і сказав, що у харківському метро є люди, і можна сходити до них у гості...

...Ми йшли в переході між станціями харківського метрополітену із Святославом Вакарчуком і врешті вийшли на станцію – вже тоді там цілодобово знаходилась кілька сотень людей. І несподівано вийшов такий собі імпровізований концерт. Слава співав, харківські дітки – хором співали гімн. Як пізніше виявилось, вони до цього ніколи не співали українського гімну вголос, але слова вони знають напам'ять і це для них дуже важлива пісня.

«Очі українців після 24 лютого 2022 року – це очі людини, яка швидко і сильно подорослішала»

У квітні 2022 року ми поїхали виступати до 92-ї харківської окремої механізованої бригади. Вперше до них їздили ще 2014 року, потім були ще

виступи, навіть їздили до них безпосередньо на лінію фронту. Це були екстремальні концерти: ми грали для них під мостом, тому що це було єдине безпечне місце, куди можна було заховатися, і куди б не прилітало. І, власне, у квітні ми поїхали до них вже після початку повномасштабного вторгнення. Хтось із хлопців-військових був після поранення, хтось прибув на ротацію, багато пройшли через госпіталь, але в них були зовсім інші очі. В цих очах було більше злості, більше досвіду, більше болю, навіть була якась травматичність, але не було поламаності і не було відчаю. Це теж було дивним. І це впадало в очі. Тому що ти помічаєш: цей погляд зовсім інший. Попри те, що хлопці воюють не з лютого, попри те, що вони служать в ЗСУ віддавна, але, як виявилось, нинішній досвід зовсім незрівняний з попередніми роками. Тому що і там, і тут була смерть. І там був ворог, і тут. І там були втрати, і тут. Очевидно, що масштабність цього зла, масштабність цієї трагедії і потреба справедливості зараз у рази більша. Це відображається на обличчях, очах – і це одразу помітно.

А от з цивільними важче, тому що вони в інших обставинах. Зазвичай це люди, які пережили великий стрес, шок. В цивільних теж печальний погляд, там дійсно багато страху, стресу, очі, сповнені болю. А от в очах людей, які зайнялися волонтерською діяльністю, дуже багато азарту. І цей азарт не на куражі, а теж сповнений злості. Але у цьому випадку ця злість скоріше позитивна, вона дає заряд, мотивує, і не дає до кінця вигоріти. Тому очі українців після 24 лютого 2022 року – це очі людини, яка швидко і сильно подорослішала. Якій довелося побачити те, чого б вона взагалі не хотіла бачити у житті, але побачене її не поламало і не випалило. Обпалило, але не випалило. Мені здається, що ми всі з цього виходимо більш змученими, але сильнішими.

«Концертні виступи у госпіталях – найважчі»

Після початку повномасштабного вторгнення творчість взагалі втратила свою вагу і значення. Особливо кілька перших місяців після початку. Загалом не було можливості не те, що писати, а й навіть читати. Ти не міг продихнути всю цю реальність, не міг просто вирівняти дихання. Постійно намагався відслідковувати навіть незначні зміни у повітрі, в оточуючому ландшафті. Я навіть десь у себе в соцмережах написав за місяць після повномасштабного вторгнення, що абсолютно нічого не читається. Ти не можеш сконцентруватися на сенсі написаного, не можеш взагалі «виключитися» з реальності. Але як би це не печально звучало: людина звикає до всього, навіть до найгіршого. Вже минули місяці з початку вторгнення росіян – і вже можна почитати книжку. Вже до якихось речей призвичаївся. Ти втрачаєш ось цю концентрованість стосовно цієї війни, втрачаєш відчуття небезпеки.

Я постійно спостерігаю за своїми знайомими – і військовими, і цивільними. Сьогоднішні події – це дуже великі виклики. Хтось дає собі раду, а хтось ні. Люди різні й різний запас міцності та стійкості. І головне, що ця історія ще далека до закінчення. А в нас попереду і подалі ця реальність – воєнна, а потім ще й постфронтowa. А нам з цим треба буде жити. Це коли ти приїдеш до військових,

яким завтра у бій, а в них погляд інший, в ньому відчувається адреналін. Це зовсім інші люди.

Але коли, скажімо, бійці у госпіталі – а у нас регулярно відбуваються концерти в госпіталях для наших хлопців та дівчат – там теж є відмінності. Фактично людина, яка потрапляє в госпіталь, – вирвана з середовища війни і намагається інтегруватися назад, у мирну реальність. Лікарі тебе лікують, за тобою доглядають, ти знов у цивільному одязі, в тебе в руках немає зброї, немає командира – ти просто приходиш до тями й замаєшся собою. Ти, власне, сам на сам з собою. І я бачу, наскільки це важко людям, наскільки їм важко повернутися до мирного життя. Насправді, такі виступи в госпіталях – найважчі. Бо ти бачиш наскільки на людей тисне минуле, наскільки важко їм це відпустити.

Мене часто запитують, що я найбільше запам'ятав з війни, то це якраз не підбита техніка, російські полонені, зруйновані міста, це – очі і мова людей, які пройшли через війну. Це найбільш вражає.

«росія завжди була культурною провінцією у світі»

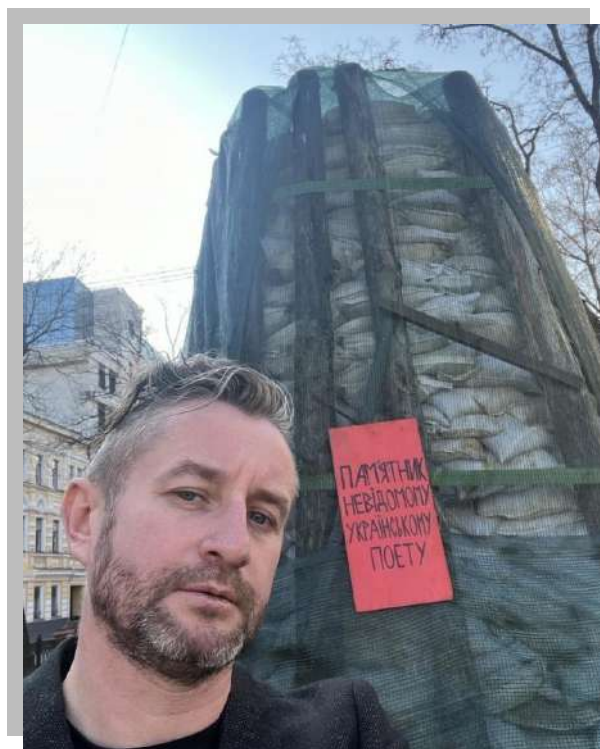
Я вважаю що будь-яка війна – це війна культур. Хоча конфлікт між культурами може бути загострений по-різному. Те, що між нами зараз відбувається, це війна культур, цінностей, принципів, різних реальностей. Це для мене не було несподіванкою. Тому що я давно спостерігав, що відбувалося в росії. До 2014-го року я часто їздив туди, в мене там книги виходили, відбувались концерти. Але в мене ніколи не було бажання стати відомим в Україні через москву. Набагато продуктивніше та ефективніше стати відомим, наприклад, в Берліні чи Нью-Йорку, аніж у москві чи петербурзі. росія завжди була

культурною провінцією у світі, якби вони не тужились це подати через принцип своєї особливості і вибраності. російська культура вже давно діє й існує за інерційним принципом, все найцікавіше в них вже давно закінчилося, а те що відбувається сьогодні – це такі спалахи та відблиски мертвої зірки.

Під час моїх спостережень багато речей мені здавалися незрозумілими та неприйнятними. Але підсумок спостережень в іншому. У тому, що для мільйонів українців стало шоком і стресом те, якою є росія насправді.

Йдеться ж не лише про путіна, шойгу чи лаврова. Українців в Гостомелі, Бучі, Ірпені катували й гвалтували не путін з шойгу. Це робили молоді російські хлопці, які вирости після розвалу радянського союзу, вирости на нескінченному пропагандистському російському телебаченні, «великій» російській літературі, російському хіп-хопі прогресивному і демократичному, як нас намагалися переконувати, який так само слухали тут мільйони українців. Ми нібито знаходилися в одному великому культурному просторі. росія весь час намагалися тут інформаційно домінувати. Багато українців не могли вискочити із зони цього впливу.

А потім почалася війна – і раптом виявилось, що насправді ми кардинально різні. Попри те, що слухали одну музику й дивилися ті самі серіали. Виявилось, що поруч з нами знаходиться суспільство військових злочинців і мародерів, гвалтівників і вбивць. І це якось важко пояснити і насправді важко прийняти. Тому що ти до останнього, навіть у ворогові, намагаєшся бачити людину. Тому що якщо я не хочу тобі зла, чому ти хочеш зла мені? Якщо я не хочу забрати твоє, чому ти хочеш забрати моє? Ти до останнього цьому пручаєшся, тому що так влаштована нормальна людська психіка.

«Перемога України у цій війні – це можливість світові повернутися до своїх цінностей»

Щодо себе, я часто уявляю, як повернуся на свою батьківщину. Я з Луганщини, і сьогодні моє рідне місто Старобільськ окуповане.

І для мене дуже важке питання, що там сьогодні відбувається з людьми. Там багато моїх друзів, однокласників, просто людей, яким ми допомагали, починаючи з 2014 року. Це і школи, і лікарні, і садочки, і бібліотеки. Хтось звідти виїхав, хтось залишився, а хтось пішов працювати на окупаційну владу. Тому є дуже сильне бажання приїхати подивитися людям в очі і послухати. Для мене це дуже важливо. Це моя батьківщина і дуже драматичний момент цієї війни. Не менший, ніж загибель людей і знищення міст. Тому що, ще вчора це була українська територія. Там діяла українська влада, працювали українські закони, були українські школи, садочки, а сьогодні всього цього немає. Тому перемогою для мене була б можливість повернутися туди, де я народився і виріс.

Я впевнений, що люди, які з самого початку серйозно ставилися до цих подій, які розібралися в усьому, вони і сьогодні не втратили запалу та енергії. Очевидно, що згасає тотальна медійна хвиля. Багато місяців дивитися на руїни і загиблих людей, яких ти не знаєш, втомлює та виснажує. Світ, на превеликий жаль, доволі цинічний. Вимагати від нього чогось надзвичайного мабуть не треба. Треба нагадувати, що Україна не вимагає чогось надзвичайного, лише того, на що має законні права.

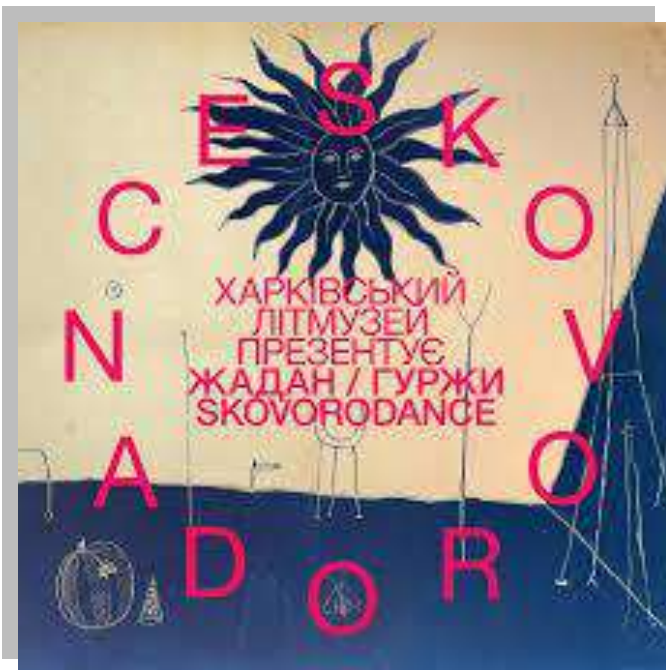
А в цій війні всі акценти цілком зрозумілі – є окупант і є ті, на кого напали. Є загарбники і країна, яка намагається захиститися. Злочинці і люди, які є жертвами цього нападу. Поразка України насправді стала б поразкою всього цивілізованого демократичного світу. Це все очевидні, прості, банальні речі.

Можна знаходити якісь нюанси, виправдовувати сьогоднішню росію, говорити про економічну небезпеку, про можливість замирення, але насправді це великі компроміси з совістю, своїм сумлінням. Я не думаю, що вони личать порядним людям і порядному світу. Така поведінка дуже помітна по західним політикам, тому що одразу видно, хто з них керується демократичними цінностями, а хто своїми меркантильними економічними інтересами. Коли ти бачиш, як очільник якоїсь серйозної країни намагається викручуватись, виправдати вбивць, гвалтівників, злочинців і при цьому щось бурмоче про демократію, свободу, цивілізований світ, ліберальні цінності – це одразу впадає в око і стає дуже бридко від цього.

Перемога України у цій війні – це можливість світові повернутися до своїх цінностей. Те комуністичне зло – зло радянського союзу і радянської ідеології, – яке не було відрефлексоване в часі, не було переусвідомлене, в першу чергу, росіянами, сьогодні знову повернулося і набирає сил. Виявляється, що всі ці красиві речі про свободу, демократію, людську гідність дуже легко втрачають своє дійсне наповнення, мутуючи на бутафорські смислові конструкції. А от для українців, які виходять проти «другої армії світу», ці цінності виявилися живими, справжніми, такими, що за них можна і треба помирати.

Спроби піймати образ Сковороди: Сергій Жадан про альбом SKOVORODANCE

*Час для госпелів і час для псалмів.
Для тих, хто зважився, й тих, хто посмів.
Для тих, хто любить усе, що минає.
Час для того, чого іще немає.
Час, коли в темряві світяться серця.
Бог торкається жіночого лиця.
Бог трактується тривожно й однобоко.
Це тепле світло українського бароко.
Темна ніч, глибока вода.
До міста вертається Сковорода.
Це нашої любові глибока руда.
Наша свобода, наша біда.
Ранні світанки, перші холоди.
Ріки течуть невідомо куди.
І ти говориш духові води:
я хочу на той берег – переведи.
Хто ми в цім небі? Просто птахи.
Господь нас любить за наші гріхи.
Господь нас любить за те, що ми є.
Він любить і далі робить своє.
І доки в місті росте трава,
ми звучимо, як господні слова.
і лунають госпели Сковороди.
Нам треба на той берег – переведи.*

Проект SKOVORODANCE – це проєкт Харківського літературного музею, де українські митці переспівали сквородинські тексти в регі-стилістиці «До регі-альбому увійшли 12 треків, 11 з яких написані на слова Григорія Сковороди зі збірки «Сад божественних пісень». Автором тексту для ще одного треку став письменник і музикант Сергій Жадан. Саунд-продюсерами платівки виступили українсько-німецький музикант і діджей Юрій Гуржи та тернопільський мультиінструменталіст і звукорежисер Лесик Омодада. Загалом над альбомом працювали понад 35 музикантів, серед

яких – Ірена Карпа, Олег Каданов, Галина Печеніжська, Сергій Савенко, Юрек Якубов, Хор одиноких сердець сержанта Пеппера, Frank London та інші митці. На один з треків альбому – «Нрав і права» – був створений відеокліп» – розповіли творці SKOVORODANCE.

«Сковороденс – це спроба торкнутися коріння нашої віри й залюбленості в лінію слобідського ландшафту. Ми спеціально розчинили барокову сковородинівську велемовність у ритмах регі і дабу, аби показати, наскільки природньо звучать сьогодні вірші вісімнадцятого століття, особливо коли ми говоримо про невичерпність любові і непорушність Божого задуму. Сковорода – це про коріння і води, які навзаєм скріплюються і наснажуються», – розповів Сергій Жадан.

Головна ідея проєкту – показати, що погляди філософа донині залишаються актуальними та об'єднують українців у найрізноманітніших куточках країни.

У проєкті закладено кілька смислових вимірів:

- **По-перше**, українська класика – актуальна, цікава й органічно римується з сьогоденним днем.
- **По-друге**, майже всі творці SKOVORODANCE – харків'яни. Попри постійний тиск зі сторони росії, сучасні харківські митці, так само як і Сковорода свого часу, демонструють стійкість і дух свободи, а також – розвивають український культурний простір.
- **По-третє**, передусім культура та мистецькі ініціативи здатні об'єднувати суспільство у турбулентні часи. Вони дають можливість переосмислити минуле й стати співтворцем потрібних змін у сьогоденні.

З інтерв'ю Жадана з Вадимом Карп'юком:

Як тобі було долучатися до регі?

Даб, регі є ближчими до вокальної подачі саме через хіп-хоп, тому працювалося дуже добре. Водночас коли ми говоримо, що це альбом, написаний в стилі регі й даб, ми розуміємо всю умовність цих означень. Так чи інакше, Юрій Гуржи – композитор, який музично створив цей альбом, – дуже пластичний в роботі з текстами та музичним матеріалом. Сказати, що це класичний, чистий регі в стилі Марлі чи його дітей, не можна. Там є багато парафраз, цитат, переспівів, відсилок, естрадна тональність змінюється роковою, психоделічною. Шматки ска, регі переходять в якийсь спіричуелс. Мішанина, яка, як мені видається, тримається купи.

Є дует з Іреною Карпою, яка звучить у кількох треках. Ми думали, що вона запишеться в одному-двох треках. А насправді без неї цей альбом був би зовсім іншим, був би гірший. Ірена була з нами на концертах – це додавало їм енергії, іншого звучання, об'ємності. З нею дуже комфортно працювати. Харизма. Вона любить те, що робить, і любить глядача, а глядач це відчуває.

А як тобі було працювати над цим проєктом? Адже це тексти й музика інших авторів.

Працювати було добре, тому що, по-перше, з Юрієм є спільний досвід. Ми робили попередній альбом «Фокстроти» на слова українських поетів і поеток 20-30-х років. Це була наша перша спроба попрацювати з чужими текстами. Юра дивовижно підсвічує звучання класичних текстів Бажана, Тичини, Сосюри, Семенка. А цього разу один поет і тексти з однієї збірки «Сад божественних пісень» – відповідно, одна філософія, одна інтонація. Разом із тим, Скворода в цій збірці надзвичайно поліваріантний.

Сергій Жадан про свої переклади Сквороди

Здається, Валерій Шевчук говорив, що «Сад божественних пісень» писався як підручник з віршописання. Там 30 текстів, кожен написаний в іншому ритмі, в іншій строфічній побудові. Те, що вони всі мають філософське підґрунтя, наповнені богословськими текстами, характерними для Сквороди, – це інша річ. Але якщо розглядати збірку суто формально, вона неймовірно складна, багатогранна, багатовекторна, і це справді підручник для тодішнього молодого поета XVIII століття. Ми спочатку спробували працювати з оригінальними текстами. Та на перших виступах я зробив такий собі псевдопереклад, поприбирав староукраїнські слова. Потім ми подумали, що це все-таки не дуже серйозно. Якщо ми хочемо зробити альбом і артбук, то добре зробити хороший переклад. Можна було взяти переклад, який вже є, зокрема Валерія Шевчука, але хотілося все зробити від початку до кінця власноруч.

Я почав перекладати Сквороду, кілька місяців жив із книжками Сквороди, поки травень-червень у нас із «Собаками» були виступи та переїзди. Для мене Скворода – надзвичайно важлива постать: я закінчив Сквородинський університет в Харкові (Харківський національний педагогічний університет – ред.), сквородинець із дипломом. Це наш патрон, і плюс це патрон Харкова, це та тінь, яка завжди десь бовваніє на розі харківської вулички

Страшенно цікаво, що Скворода поєднує дуже багатьох людей та багато міст. Ба більше, мені написали друзі, що робили свого часу дискотеку, яка називалася SKOVORODANCE. Виявляється, наша назва трішки крадена. Але, думаю, Сквороди вистачить на всіх.

Ти звернув увагу, що «Сад божественних пісень» – це дуже складна збірка. Чи не робите ви злочин проти Сквороди так його спрощуючи?

Гадаю, що будь-яка промоція культури – це не злочин. Радше злочином є консервування культури, маргіналізація. Тому що, з одного боку, це може дати якісь суто формальні цікаві несподіванки, але на загал призводить до завмирання цілих напрямів і течій. Подивімось, в якому стані перебуває поезія. Говорю про поезію загалом, а не українську. Її фактично звели до річки, яку загнали в бетонну трубу. Нею цікавляться переважно спеціалісти, фахівці, викладачі або студенти, які це все вивчають. Це стосується Європи, Америки та Східної Європи. Страшенно несправедливо, адже поезія в моєму розумінні – це щось загальнодоступне. Тобто це має бути на рівні простягнутої руки, а такого немає. І, можливо, це теж наслідок того, що немає популяризації поезії.

Мені здається, що Сковорода в нашій культурі більше присутній візуально. І це наслідок роботи скульптора Івана Кавалерідзе як людини, котра сформувала оцей образ.

Я би спробував конструктивно заперечити і контраргументувати: спробуй попросити зачитувати ще когось з українських письменників, крім, наприклад, Тараса Шевченка. Я думаю, що не буде багато варіантів цитування. Це загалом про цитованість української літератури в українському суспільстві. Але стосовно Сковороди ситуація не така, бо Сковорода, зокрема в літературі, завжди був дуже щедро присутній від початку ХХ століття. Сковорода присутній і у віршах, і в цитатах, і в практиках, пошуках, у перекладах.

Тому сказати, що Сковорода немає в українській літературі ХХ століття, не можна. Інша річ, що на широкий загал він справді не аж такий популярний, але з іншого боку – назви якогось популярнішого українського філософа. Коли говориш «українська філософія», з'явиться прізвище Сковороди. Але те, що ти говориш про його візуальність, мені здається, це якийсь трюк в його екзотичній постбіографії, – оця спроба світу його піймати. Світ ловить, але ловить радше це відлуння. Це тінь Сковороди, але не сам Сковорода.

У будь-якій великій книгарні є кілька різних видань Сковороди: академічні, художні, наукові, дитячі, адаптовані під сучасну аудиторію, Сковорода-хіпстер чи Сковорода-безхатко. Це теж спроба піймати образ Сковороди, спробувати його пояснити та актуалізувати. Я не певний, що це дає позитивний ефект. Чи спрацював цей ефект з нашим альбомом – не знаю. Мені страшенно цікаво було спостерігати за реакцією слухача на концертах у Харкові, Одесі та Львові. Люди не чули ще цього альбому, але ми починали співати і вони підспівували – кожную пісню закінчували хоровим співом з аудиторією. Тобто це речі, які легко сприймаються: не про легковажність, а про прозорість.

У Сковороди всі речі пов'язані з Біблією, з його пошуками Бога, пошуками щастя, вони ніби такі затемнені, герметичні, побудовані на біблійних символах, які не завжди відчитуються назовні. Але це зроблено настільки геніально, що може сприйматися на іншому рівні. І це доволі життєствердно звучить. Тому що ми можемо говорити про Сковороду як про філософа-богослова, філософа біблійного, але мені видається, що там є інша річ, яка робить Сковороду, зокрема в його поетичних творах, дуже доступним і дуже потрібним.

Те, що йдеться не так про специфіку Біблії, і не про якісь речі, пов'язані безпосередньо з богопошуками – йдеться про етику як таку, себто християнство як етичну систему. Йдеться не про дотримання, скажімо, посту, а про якусь добродійність як таку. І це те, що пересічному читачеві, слухачеві набагато цікавіше та ближче.

Альбом **SKOVORODANCE** вже доступний на всіх музичних платформах – Apple_Music, YouTube_Music, Spotify.

Танго Харків

Український письменник і поет Сергій Жадан і композитор Євген Турчинов, учасники гурту «Жадан і Собаки», видали мініальбом «Танго Харків».

Про це повідомляється на офіційній інстаграм-сторінці гурту.

Альбом містить три композиції: «Мишоловка», «Танцювати» і «Танго Харків». Слова для них написав Жадан, а музику – Турчинов.

***Вечір, як довгий ковток,
Скільки між нами
В повітрі ниток
Скільки над нами зірок
У гарячому небі
Місто птахів і п'тьми,
Вогонь вижирає панельні дома,
Але ти вертаєшся
І шепочеш вогневі
Дотик вогню, мов дотик руки,
Все буде тепер навпаки!***

«Лірика, написана чоловіками про жінок. Вийшла доволі несподівана, гіркувата і пристрасна платівка про жагу і надію», – описали альбом автори.

Ці пісні з тих чи інших причин не увійшли до репертуару гурту «Жадан і Собаки», проте автори вирішили випустити їх окремим релізом. Крім того, на пісню «Танго Харків» випустили офіційний кліп від режисера Михайла Лук'яненка. Його знімали в Харківському національному академічному театрі опери й балету імені Миколи Лисенка. Переглянути його можна на YouTube.

Музиканти створили композицію навесні 2022, а взимку 2024 записали кліп, повідомив Сергій Жадан.

«Довкола Харкова точились бої, прокинувшись, ти намагався щось для себе зрозуміти. Я накидав слова, Жека придумав музику. Домовились, що буде танго. Танго, зрештою, і вийшло. Що з ним робити – ми не знали. Думали про складні аранжування, про екзотичні інструменти, про зламану мелодію. Але далі співали (зазвичай після концертів, у гримерках) свій простий, початковий варіант. А цієї зими вирішили таки зробити запис. Без екзотичних інструментів. З чесним та банальним гітарним запилом. Легендарний Сергій Фленжер, який писав нам

перший собачий альбом, усе любовно зафіксував. Потому пішли до друзів у харківський оперний, вони дали нам зал, і Міша Лук'яненко (той, що зняв нам «Мальви», «Вафлі Артек», «Ісус із Назарета» та «10 праведників») усе це зафільмував», – написав Жадан у Facebook.

«Вийшла дуже харківська історія – харківський звук, харківський театр, в якому сьогодні немає глядачів, харківський сенс. Місто знову засинає під канонаду, до міста знову намагається проникнути темрява, місто далі опирається і любить. Тому що любов тут у прошивці», – описує Сергій.

«Танго Харків» – одна з пісень однойменного мініальбому.

Під час повномасштабної війни вийшло кілька пісень гурту «Жадан і Собаки» про Харків, серед яких «Метро» та «Рогань». Жадан також є автором стрийової пісні підрозділу «Хартія». Восени 2023 гурт представив альбом «Радіопромінь».

Сергій Жадан та Євген Турчинов записали пісню «Мишоловка», що стала саундтреком до однойменного фільму. Кліп на композицію виклали на офіційному ютуб-каналі гурту «Жадан і Собаки».

Мишоловка – пісня, створена у 2024 році як офіційний саундтрек до однойменного повнометражного ігрового фільму в жанрі трилер, який вийде в українських кінотеатрах у 2025 році. Автором ідеї фільму виступив сценарист Сергій Касторних («Мирний-21», «Як там Катя?», «Війна в моїй голові»). Це розповідь музикантів про історію головного героя фільму, який опинився в пастці й переживав найскладніші моменти життя.

«Це пісня про пов'язаність і взаємозалежність, про силу, яку ми отримуємо, ділячись своїм світлом, і крихкість, яка в нас від початку закладена», – кажуть музиканти.

Трек записали у межах мініальбому **«Танго Харків»**. У відеороботі використані кадри з фільму, а інтер'єром для зйомок послуговував бліндаж, у якому, за сюжетом, і опиняється головний герой – військовий Антон. До зйомок долучилися й актори фільму – Юрій Кулініч, Андрій Ісаєнко та Анна Бірзул.

Фільм «Мишоловка» розповідає про пораненого військового, що опиняється в заручниках у бліндажі: ворожий артилерійський обстріл спричинив обвал укріплень, єдиний вихід – заблоковано уламками та землею. Фортифікаційна споруда стає для військового пасткою.

Любов у текстах зрілого Жадана

Про що можна говорити із людиною, з якою щодня виходить новина? Зазвичай починають рахувати чи обговорювати книжки, переклади, проекти, кількість собак у його текстах. Його портрет висвітлили у сотнях інтерв'ю, творчий доробок проаналізували десятки дослідників і критиків, а фото з ним зробили тисячі людей. Але говорити можна про все, насправді, тож ми вирішили говорити про любов. Про любов у текстах зрілого Жадана, розмовляла журналістка Дарина Анастасєва.

Поезія та політика, секс та рок-н-рол, поп-арт та футбол, критики та війна – як ці явища співіснують та витворюють концепт любові. У якій взаємодії

перебуває агапе, філія та ерос в побуті й творчості одного з найвідоміших і, водночас, «найприватніших» письменників сучасності.

Любов до країни

– **Мистецтво і політика – це речі, які нерозривно пов’язані між собою? Чи ці явища можуть існувати окремо й автономно?**

– Мистецтво може існувати без політики, безперечно. Мистецтво слабких, зациклених на собі індивідів, які намагаються власну невпевненість видавати за скептицизм і поблажливість. Одне слово, «мистецтво поза політикою» в мене особисто викликає багато питань етичного характеру.

– **Україна стала країною міст, чи досі лишається країною сіл з національною ідеєю «Садка вишневого коло хати»? Майбутнє за міською культурою.**

– Та весь світ, як на мене, став світом міст. Україна в цьому сенсі (як і у всіх інших сенсах) мало чим від решти світу відрізняється. Міста акумулюють капітал. Себто культуру. Звісно, є національна специфіка – наші спальні райони в містах-мільйонниках іноді справді дивовижно поєднують у собі недавнє патріархальне минуле з футуристичним майбутнім. Але в цілому цивілізація тримається банків та бібліотек, тому майбутнє, безперечно, за містами.

– **Коли письменник виходить за межі своєї країни і стає популярним за кордоном? Що стає рушійною силою у цьому процесі: піар, кількість перекладів, хороші агенти?**

– Найважливіше, звісно, це переклади. Їхня кількість, а головне – якість. У своєму, національному, культурному полі письменник може функціонувати навіть без текстів (скажімо, давати роками інтерв’ю про політику, або не давати), але на «полі суперника» без текстів ти нікому не цікавий. Але хороші агенти – це теж важливо.

– **Що означає «любити свою країну»?**

– Приймати її цілісно, з тими речами, які тобі не подобаються. Ну, себто в моєму розумінні, любов до країни – це розуміння того, що тебе завтра не буде, а вона залишиться. І слава богу.

Все твоє життя – це боротьба із системою. Причому ти з нею, курва, «борешся, а вона на тебе навіть уваги не звертає»

«Гімн демократичної молоді» (2006)

Але печаль сідає на поля.

Нужда голімі розправляє крила,
докіль поет тривожно промовля:
я є народ, якого правди сила;
цю жінку я люблю, вона просила.

«Переваги окупаційного режиму» (2001)

Любов до людей

– Ваше обличчя дивиться з усіх кіосків, новинних сайтів, соціальних мереж – щось на кшталт ворголівської «homo universale».

– Знову ж таки, не перебільшуйте.

– І все ж серед певного прошарку українців ви – як мінімум, у топ-3 найвідоміших письменників. Багато хто хоче «селфі з Жаданом», «кави з Жаданом» тощо, народна любов не заважає творчості? І наскільки важко лишатися незалежним від видавців, культурних менеджерів та імпресарію, адже, напевне, ви стикалися із бажанням «погрітися» біля вашого успіху або **принаймні використати його із власною метою.**

– Ну, якщо ставишся до себе без надмірної серйозності, то не заважає. Насправді скаржитись на бажання зробити з тобою селфі – це ж не поважати тих, на кого ти орієнтуєшся, як на співрозмовника (і як на споживача теж, між іншим). Одне слово, «втома від народної любові» має не надто привабливий вигляд. А стосовно незалежності – все ж залежить від того, наскільки ти здатен зберігати адекватність та тверезий погляд на себе та на свої відображення у вітринах книжкових магазинів.

– **Гаразд, любов варта всього. Але чи варті любові люди – подекуди такі слабкі, непевні й дурні?**

– Ну навіщо ви так про людей? Люди прекрасні. Просто треба вміти їх готувати.

Тарас Григорович Шевченко
зітхнув поважно й непричетно
дістав годинника старого
і рушив повагом в дорогу

«Вірші, що не ввійшли до Цитатника»(1995)

Він витворювався із закоханостей і смертей,
зі списаних апостолами сторінок,
з готовності виховувати чужих дітей
й бажання не відпускати своїх жінок.

«Антенa» (2018)

Ось знову я пишу про неї,
розповідаю про балкони
та її домашні розмови.

«Месопотамія» (2014)

Життя – це тиша й сміх.
Його стане на всіх.
Його вистачить всім –
всім коханням моїм.

«Життя Марії» (2015)

Любов до творчості

– Творчість – це завжди подорож до невідомого, спроба знайти щось незвичайне, пізнати ще непізнане. Звідки береться ця рушійна сила, яка змушує відкривати нові обрії?

– Звичайний інтерес, більше нічого. Цікаво в усьому віднаходити літературу, пробувати реальність на відлуння, слухати звучання речей. Тому час від часу змінюєш декорації, змінюєш колективи, змінюєш інтонації. Хоча робиш, за великим рахунком, те саме.

– Футболісти, коли завершують кар’єру, якщо не стають тренерами, їдуть у свої рідні містечка і до кінця життя сидять, заздрісливо коментуючи матчі, які показують на місцевому каналі. Чи розглядаєте для себе можливість того, що колись вирішите не писати?

– Звісно. Щойно мені стане нецікаво писати – почну коментувати матчі «Металіста».

– Якби ви вживали наркотики, як би змінилася ваша творчість – в бік Ульяненка, чи Карпи, наприклад (згадані письменники обрані навмання).

– Мені важко говорити про те, чого я не знаю. Навіть фантазувати на цю тему не хочу. Світ Ульяненка мені завжди був цікавий (я його завжди читав і любив), але не близький.

– Себто у тріаді «секс, наркотики рок-н-рол» перемагає музика?

– Ні – секс і рок-н-рол перемагають наркоту.

– Як це жити творчістю і любити при цьому те, що робиш?

– Це відчуття захвату й реалізованості, коли ти весь час перебуваєш у певній «підключці» до того, що для тебе є важливим. Це фантастичне відчуття, повірте. Іноді воно заважає, але в цілому це велика радість – робити те, що хочеш робити. В нашому далекому від досконалості світі далеко не завжди можна собі це дозволити. Можна лише дякувати за таку можливість.

На сорок п’ятому кілометрі
вони застигли в злій круговерті,
і тьма огорнула їх мулом густим.
Водій промовив: «Йохан, братішка,
по ходу, виходить, усім нам кришка,
молися своїм растаманським святим!»

«Він був листоношею в Амстердамі» (2009)

Танцюй, тесле, доки сонце стоїть
над найбільшим зі створених богом міст.
Танцюй, про все вже написано Гомером в його книжках.

«Антенa» (2018)

Ми набрали стільки різної музики, що слухати її вже ніхто не хотів.

«Берлін, який ми втратили» «Біг мак» (2003)

я люблю цю країну
навіть без кокаїну,
небо це березневе,
без тебе, серце, без тебе.

Mercedes-Benz

писання в порожнечу
країна з аграрним драйвом
ось вони твої валізи
твої нирки
твоя література
коли тобі минає 64
і коли кров пригальмовує щоби подумати
куди їй далі бігти

«Балади про війну і відбудову» (2001)

Любов до життя

– Трагедія війни вже стала побутом?

– Для багатьох – так. І для глядачів і для учасників.

– Як думаєте, це нормально?

– Ну, ви ж самі говорите про людську слабкість та непевність. Складно жити чужим боєм, мало хто готовий вийти зі своєї зони комфорту. Очевидно, нас як суспільство не надто добре характеризує ось ця втома під поганих новин. Ну, але ми вчимось, хочеться вірити.

– Де завершується людина і починається ворог

– Мабуть, там, де вона перестає бачити людину в тобі.

Всі готові сприймати смерть, якщо це буде не з ними.

«Життя Марії» (2015)

велика спокуса
маючи справу зі смертю
працювати через посередників

«Мері Крістмас, Джізус Крайст!» (2001)

Наші діти, Маріє, ростуть, ніби трава:
чорні робочі долоні, стрижена голова,
зранку стоять на зупинках, неприкаяні, як пірати –
тимчасова адреса, країна напівжива.

«Життя Марії» (2015)

Але на Сході ще є країна,
вона сьогодні, можливо, єдина,
де сонце свободи не встигло зайти.
Де вірять в людину – вільну, розкуту.
Спробуй пробити канали збуту,
давай наведемо культурні мости!

«Він був листоношею в Амстердамі» (2009)

«Тому що до кінця допливе лише той, хто від початку не боявся потонути, хто знаходив велику любов, хто відчував солодку радість, хто переживав справжній відчай, ось саме він і допливе до кінця. Якщо, звісно, не обламається». «Металіст» лише для білих (образ ворога в українській радянській літературі).

«Гімн демократичної молоді» (2006)

Любові у віршах Жадана багато, за це ми їх і любимо. Книжками Жадана можна перевіряти, чи ти закоханий. Відкриваєш – якщо всі вірші про тебе, вітаємо: закоханий. От і думай тепер, що робити. Якщо не знаєш, що робити – читай Жадана.

Скажіть мені, як йому це вдається, звідки він це все знає – ту правду? Чому ці слова читаєш так, наче їх не на папері, а по каменю написано? «Мова зникає, коли нею не говорять про любов». Або «Батьківщина – це там, де тебе розуміють, коли ти говориш вві сні». Вірші Жадана – це якийсь підручник про життя. Життя, що «випалює нас, мов сірники».

Олена Павлова

Література

Книги

Жадан С. Anarchy in the UKR ; Луганський щоденник / С. Жадан. – Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2015. – 240 с.

Жадан С. Антена : [поезія] / С. Жадан. – [Чернівці] : Meridian Czernowitz, [2018]. – 304 с.

Жадан С. Балади про війну і відбудову : нова книга віршів / С. Жадан. – Львів : Кальварія, 2001. – 97 с.

Жадан С. Блок НАТО / С. Жадан // Андрухович Ю. Трициліндровий двигун любові. – 2008. – С.141-218

Жадан С. Вишиваний король України : лібрето опери / С. Жадан. – [Чернівці] : [Меридіан Черновіц], [2020]. – 112 с.

Жадан С. Ворошиловград : роман / С. Жадан. – Харків : Фоліо, 2012. – 442 с.

Жадан С. Гімн демократичної молоді / С. Жадан. – Харків : Фоліо, 2006. – 223 с.

Жадан С. Господь симпатизує аутсайдерам : 10 книг віршів / С. Жадан. – 2-ге вид. – Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2016. – 507 с.

Жадан С. Депеш Мод / С. Жадан. – Харків : Фоліо, 2006. – 229 с.

Жадан С. Ефіопія / С. Жадан. – Харків : Фоліо, 2009. – 121 с.

Жадан С. Життя Марії / С. Жадан. – [Чернівці] : Meridian Czernowitz, 2015. – 184 с.

Жадан С. І мама ховала це у волоссі / С. Жадан // Л. Лузіна, С. Жадан. Палата №7. – Харків : Фоліо, 2013. – С. 3-94

Жадан С. Інтернат : роман / С. Жадан. – [Чернівці] : Meridian Czernowitz, 2017. – 336 с.

Жадан С. Капітал / С. Жадан. – Харків : Фоліо, 2006. – 797 с.

Жадан С. Марадона : нова книга віршів / С. Жадан. – Харків : Фоліо, 2007. – 169 с.

Жадан С. Месопотамія : [збірник оповідань і віршів] / С. Жадан. – Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2014. – 368 с.

Жадан С. Псалом авіації / С. Жадан. – [Чернівці] : Meridian Czernowitz, 2021. – 160 с.

Жадан С. Список кораблів : нові вірші, 2018-2019 / С. Жадан. – [Чернівці] : Meridian Czernowitz, 2020. – 160 с.

Жадан С. Тамплієри : нові вірші, 2015 -2016 / С. Жадан. – Київ : Mercury Czernowitz, 2016. – 120 с.

Жадан С. Хлібне перемир'я : п'єса / С. Жадан. – [Чернівці] : Meridian Czernowitz, 2020. – 128 с.

Про Сергія Жадана

Бутурлим Т. Як мислити позитивно у складних соціально-політичних умовах ХХІ ст. / Т. Бутурлим // Дивослово. – 2017. – № 6. – С. 12-16

Гаврилюк Н. Літературний псалом: Сергій Жадан / Н. Гаврилюк // Слово і Час. – 2017. – № 7. – С. 31-35

- Жадан С. Історія про музику / С. Жадан // Історії талановитих людей / уклад. І. Славінська. Кн. 2. – Київ : Брайт Стар Паблішинг, 2015. – С. 43-51
- Жадан С. Нові вірші / С. Жадан // Березіль. – 2017. – № 1-3. – С. 3
- Жадан С. «Письменникові повірять швидше, аніж політику» / С. Жадан // Українська культура. – 2015. – № 4-6. – С. 64-71
- Жадан С. Чому мене немає в соціальних мережах / С. Жадан // Українська культура. – 2016. – № 7-9. – С. 54-69
- Кованда А. «Щастя дається щоденно працею» / А. Кованда // Країна. – 2019. – № 28. – С. 16-19
- Кокора А.-Л. Багато хто досі відкриває свою українськість як щось приватне, болюче, часто – травматичне / А. -Л. Кокора // Країна. – 2020. – № 16. – С. 12-14
- Коновалова М. Книга Сергія Жадана «Месопотамія» в контексті української сучасної літератури / М. Коновалова // Вивчаємо Українську мову та літературу. – 2020. – № 10-12 (квіт.). – С. 88-95
- Кроп Т. Поезія жорстка і лірична / Т. Кроп // Літературна Україна. – 2012. – 3 трав. – С. 13
- Куришко Д. Жадан про «Інтернат»: хроніка війни на Сході «зсередини» / Д. Куришко // Літературна Україна. – 2017. – 27 груд. – С. 16
- Моренець В. Ефект високої башти / В. Моренець // Слово і Час. – 2016. – № 1. – С. 19-35
- Овчаренко Е. Поетичне слово і художній образ / Е. Овчаренко // Слово Просвіти. – 2021. – 5-11 серп. (ч. 31). – С. 15
- Пастух Б. Про дві лінії розвитку сучасної української лірики / Б. Пастух // Слово і Час. – 2015. – № 3. – С. 70-76
- Родик К. Авіація, перельот, нова дислокація: «Хто запалює ці вогні на землях мовчання, на втрачених територіях?» / К. Родик // Україна молода. – 2022. – 14 верес. – С. 13
- Родик К. «Він пішов. Ну і все» / К. Родик // Україна молода. – 2024. – 27 берез. – С. 13
- Сергій Жадан // Українські літературні школи та групи 60-90-х рр. ХХ ст. – Львів, 2009. – С. 526-539
- Сулима М. Список Сергія Жадана / М. Сулима // Літературна Україна. – 2020. – 3 жовт. – С. 16
- Чумак Т. Сучасний літературний процес в Україні / Т. Чумак // Дивослово. – 2019. – № 3. – С. 7-17
- Якубовська-Кравчик К. Дитинство у контексті історії / К. Якубовська-Кравчик // Слово і Час. – 2020. – № 1. – С. 51-61

Електронні видання

Анастасьєва Д. Сергій Жадан. Любити країну цілісно, перевіряти реальність на відлуння : [Електронний ресурс] / Д. Анастасьєва // Читомо : [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м.], 2019. – Режим доступу: <https://chytomo.com/serhij-zhadan-liubyty-krainu-tsilisno-pereviriaty-realnist-na-vidlunnia/> (дата звернення: 26.07.2024). – Назва з екрана.

Бойко О. 30та 1: Найзнаковіші нагороди Сергія Жадана : [Електронний ресурс] / О. Бойко // Читомо : [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м.], 2022. – Режим доступу: <https://chytomo.com/30-ta-1-premiia-serhiia-zhadana/> (дата звернення 22.07.2024). – Назва з екрана.

Голос нації: за що ми любимо Сергія Жадана : [Електронний ресурс] // Vogue : [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м. : б. в.]. – Режим доступу: <https://vogue.ua/article/culture/knigi/za-shcho-mi-lyubimo-pismennika-sergiya-zhadana-49655.html> (дата звернення: 15.07.2024). – Назва з екрана.

Горлач П. Сергій Жадан – доктор філософії Українського вільного університету в Мюнхені : [Електронний ресурс] / П. Горлач // Суспільне культура : [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м.], [2024]. – Режим доступу: <https://suspilne.media/culture/782189-sergij-zadan-doktor-filosofii-ukrainskogo-vilnogo-universitetu-u-munheni/> (дата звернення: 29.07.2024). – Назва з екрана.

Жадан і Турчинов презентували мініальбом «Танго Харків» : [Електронний ресурс] // Читомо : [сайт]. – Текст дані. – [Б. м.], 2024. – Режим доступу: <https://chytomo.com/zhadan-i-turchynov-prezentuvaly-minialbom-tanho-kharkiv/> (дата звернення: 15.07.2024). – Назва з екрана.

Карп'як В. Спроби піймати образ Сковороди: Сергій Жадан про альбом SKOVORODANCE : [Електронний ресурс] / В. Карп'як // Суспільне культура : [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м.], 2023. – Режим доступу: <https://suspilne.media/culture/600159-sprobi-pijmati-obraz-skovorodi-sergij-zadan-pro-albom-skovorodance/> (дата звернення: 26.07.2024). – Назва з екрана.

Лірика написана чоловіками про жінок. Слухайте альбом Жадана й Турчинова : [Електронний ресурс] // The Willage : [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м. : б. в.]. – Режим доступу: <https://www.village.com.ua/village/culture/culture-news/351275-lirika-napisana-cholovikami-pro-zhinok-sluhayte-minialbom-zhadana-y-turchinova> (дата звернення: 29.07.2024). – Назва з екрана.

Павлова О. Кіт Інжир: Любов – це коли всі вірші Жадана про тебе [Електронний ресурс] / О. Павлова // Читомо : [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м.], 2016. – Режим доступу: <https://archive.chytomo.com/uncategorized/kit-inzhir-lyubov-ce-koli-vsi-virshi-zhadana-pro-tebe> (дата звернення: 29.07.2024). – Назва з екрана.

Слободяник Д. «Гемінгвея я не зміг би зараз читати – він в кожному моєму месенджері...»: інтерв'ю з Сергієм Жаданом : [Електронний ресурс] / Д. Слободяник // Vogue : [сайт]. – Текст. дані. – [Б. м.], 2023. – Режим доступу: <https://vogue.ua/article/culture/knigi/gemingveya-ya-zaraz-ne-zmig-bi-chitati-vin-v-kozhnomu-moyemu-mesendzheri-interv-yu-z-sergiyem-zhadanom-52138.html> (дата звернення: 18.07.2024). – Назва з екрана.

Бібліографічний посібник

Поет

Зі Східної України

До 50 – річчя від дня народження

Біобібліографічне досьє

Укладач:

Ольга Пошибайло

Редактор
Комп'ютерний набір
Комп'ютерна верстка
Відповідальна за випуск

Н. Фенько
О. Пошибайло
О. Якубовський
С. Сичова

Підписано до друку 9.08.2024 40 стор. Тираж 1 прим.
Обласна бібліотека для юнацтва імені Олеся Гончара
36039, м. Полтава, вул. Олеся Гончара, 25 а
[http:// libgonchar.org](http://libgonchar.org) E-mail: pobugonchara@ukr.net